

UCHWAŁA

Dnia 26 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa A. E. sp. z o.o.

z siedzibą w L. (Wielka Brytania)

przeciwko M. sp. z o.o. z siedzibą w S.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 26 lutego 2014 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 30 września 2013 r.,

"Czy osoba ustanowiona przez przedsiębiorcę zagranicznego tworzącego oddział w Polsce, upoważniona w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego (art. 87 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej), której dane zostały objęte wpisem tego oddziału do Krajowego Rejestru Sądowego, może jednoosobowo udzielić pełnomocnictwa procesowego do zastępowania przedsiębiorcy zagranicznego w sprawach o roszczenia związane z działalnością tego oddziału?"

podjął uchwałę:

Osoba upoważniona w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego (art. 87 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej - jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.), której dane zostały objęte wpisem tego oddziału do Krajowego Rejestru Sądowego, może udzielić pełnomocnictwa procesowego do zastępowania przedsiębiorcy zagranicznego w sprawach o roszczenia związane z działalnością tego oddziału.

Uzasadnienie

Przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego: pozew A. E. sp. z o.o. w L. Oddział w Polsce przeciwko M. sp. z o.o. z siedzibą w S. o zapłatę, złożony przed Sądem Rejonowym w S., podpisał adwokat legitymujący się pełnomocnictwem procesowym udzielonym przez osobę upoważnioną do reprezentowania zagranicznego przedsiębiorcy w oddziale, wpisaną w tym charakterze do Krajowego Rejestru Sądowego. Przewodniczący w Sądzie Rejonowym zobowiązał pełnomocnika do złożenia udzielonego tej osobie pełnomocnictwa do reprezentowania zagranicznego przedsiębiorcy, celem ustalenia zakresu umocowania, w terminie tygodniowym pod rygorem przyjęcia braku umocowania do udzielenia pełnomocnictwa procesowego. Odpowiadając na to wezwanie, pełnomocnik procesowy odwołał się do uregulowania wynikającego z art. 87 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej wskazując, że wynika z niego, iż osoba upoważniona do reprezentacji przedsiębiorcy zagranicznego wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego, jest pełnomocnikiem tego przedsiębiorcy, a wystarczającym dowodem umocowania jest odpis z KRS. Nie podzielając tego stanowiska, Przewodniczący w Sądzie Rejonowym zarządzeniem z dnia 24 lipca 2012 r. zwrócił pozew wobec niewykazania, że osoba udzielająca pełnomocnictwa procesowego jest upoważniona do reprezentacji powoda; zwrócił nadto uwagę, że w Krajowym Rejestrze Sądowym jako osoby upoważnione do reprezentacji powoda zostały wskazane dwie osoby, bez oznaczenia zakresu umocowania. Wątpliwość prawna ujęta w zagadnienie prawne powstała w toku rozpoznawania zażalenia powoda na zarządzenie o zwrocie pozwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm., dalej jako u.s.d.g.) stanowi, że dla wykonywania działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przedsiębiorcy zagraniczni mogą, na zasadzie wzajemności, o ile ratyfikowane umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej,

tworzyć oddziały z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pojęcie oddziału zostało zdefiniowane w art. 5 pkt 5 u.s.d.g. - oddział to wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywana przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność gospodarczą może zatem prowadzić tylko oddział przedsiębiorcy zagranicznego i tylko w zakresie przedmiotu działalności tego przedsiębiorcy. Z tej też przyczyny oddział przedsiębiorcy zagranicznego w Polsce, uważany przez niektórych przedstawicieli doktryny za przedsiębiorcę w rozumieniu prawa polskiego a przez innych za quasi - przedsiębiorcę, musi się zarejestrować w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (art. 36 pkt 14 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym; jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm., dalej: „u.k.r.s.”). Od zarejestrowania zależy zatem prawna możliwość rozpoczęcia przez oddział przedsiębiorcy zagranicznego prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce (art. 88 zd. pierwsze u.s.d.g.) a zarejestrowanie, ujawniając tę działalność, stanowi element ochrony prawnej udzielonej przez ustawodawcę kontrahentom przedsiębiorcy wchodzących w stosunki prawne i faktyczne z oddziałem.

Oddział przedsiębiorcy zagranicznego, utworzony zgodnie z wymaganiami art. 85 ust. 1 u.s.d.g., mimo że jest wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie częścią działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę poza jego główną siedzibą (przez wyodrębnienie składników majątkowych, personelu pracowniczego, kierownictwa, księgowości itp.), nie ma odrębnej od przedsiębiorcy podmiotowości w sferze prawa cywilnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2007 r., II CSK 25/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 52 oraz z dnia 27 października 2010 r., V CSK 96/10, niepubl., nadto wyrok NSA z dnia 18 marca 2011 r., II FSK 1773/09, niepubl.). Oddział przedsiębiorcy zagranicznego – z wyjątkiem głównych oddziałów zagranicznych zakładów ubezpieczeń oraz głównych oddziałów zagranicznych zakładów reasekuracji, do których ma zastosowanie szczególna regulacja zawarta w art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej - tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 950 ze zm.) - przy dokonywaniu czynności prawnych związanych z prowadzoną

działalnością gospodarczą korzysta więc z osobowości prawnej przedsiębiorcy zagranicznego. Brak zdolności prawnej oddziału przedsiębiorcy zagranicznego oznacza też brak odrębnej od tego przedsiębiorcy zdolności sądowej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1994 r., III CZP 21/94, OSNCP 1994, nr 11, poz. 203 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 183/03, niepubl.).

Taki status oddziału powoduje, że szczególnie istotne staje się prawidłowe odczytanie celu regulacji ujętej w art. 87 u.s.d.g., niezbędnego następnie dla dokonania kwalifikacji prawnej ustanowionego w trybie tego przepisu reprezentanta przedsiębiorcy zagranicznego i określenie granic jego umocowania.

Zgodnie z powołanym art. 87 przedsiębiorca zagraniczny tworzący oddział jest obowiązany ustanowić osobę upoważnioną w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego. Podzielić należy stanowisko prezentowane w literaturze, że obowiązek ustanowienia osoby upoważnionej służyć ma zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania oddziału na terytorium Polski. Jej ustanowienie ma przeciwdziałać wypadkom, w których przedsiębiorca zmuszony byłby do prowadzenia działalności ze swego kraju; utrudniałoby to nie tylko jego udział w obrocie, ale stanowiłoby zagrożenia dla efektywności tak jego działalności jak i interesów pozostałych uczestników obrotu. Ponadto, ustanowienie takiej osoby, podlegającej wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, stanowi dla uczestników obrotu gwarancję czytelnej reprezentacji w sprawach związanych z działalnością oddziału.

Osoby upoważnionej w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego dotyczą także przepisy zawarte w art. 89 pkt 1 i art. 91 ust. 2 u.s.d.g. Według pierwszego z nich, przedsiębiorca zagraniczny, niezależnie od obowiązków określonych w przepisach o Krajowym Rejestrze Sądowym, jest obowiązany podać imię i nazwisko oraz jej adres na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Według drugiego, w przypadku wydania decyzji o zakazie wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę zagranicznego w ramach oddziału, minister do spraw gospodarki zawiadamia osobę upoważnioną o obowiązku wszczęcia postępowania likwidacyjnego oddziału w oznaczonym terminie. Art. 39

pkt 4 u.k.r.s. stanowi natomiast, że w dziale 2 rejestru przedsiębiorców zamieszcza się oznaczenie osoby upoważnionej przez przedsiębiorcę zagranicznego do reprezentowania go w oddziale, a § 138 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. Nr 273, poz. 1616 ze zm.) - że w dziale 2 rejestru przedsiębiorców dla oddziału przedsiębiorcy zagranicznego oprócz danych dotyczących organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu, a w przypadku gdy w spółkach osobowych nie ma takiego organu – wskazania współników do reprezentowania spółki (pkt 1), danych prokurentów i rodzaju prokury (pkt 3), ujawnia się także dane dotyczące osoby reprezentującej zagranicznego przedsiębiorcę w oddziale.

Przytoczone przepisy, z uwzględnieniem obowiązujących instytucji prawa prywatnego, stanowią podstawą normatywną dla ustalenia statusu osoby, o której mowa w art. 87 u.s.d.g. i zakresu jej umocowania.

W piśmiennictwie prawniczym status ten kwalifikowany jest rozbieżnie. Prezentowane są poglądy, że wymieniona osoba pełni funkcję organu przedsiębiorcy, jest likwidatorem oddziału, jest przedstawicielem ustawowym przedsiębiorcy zagranicznego, wreszcie – jego pełnomocnikiem. Rozważając kolejno te poglądy sprzeciwić się należy koncepcji, że osoba wymieniona w art. 87 u.s.d.g. pełni funkcję organu przedsiębiorcy. Obowiązek ustanowienia takiej osoby dotyczy wszystkich przedsiębiorców zagranicznych niezależnie od ich formy organizacyjno – prawnej, a więc dotyczy również przedsiębiorców działających w takich formach, w których występują już organy reprezentujące dany podmiot w relacjach z osobami trzecimi. Z art. 87 u.s.d.g. nie wynika zaś, aby wprowadzał on obowiązek powołania przez przedsiębiorcę dodatkowego organu oprócz tego, który jest przewidziany właściwymi przepisami prawa regulującymi jego ustrój, uprawnionego do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto, osoba ustanowiona na podstawie art. 87 u.s.d.g. działa w imieniu reprezentowanego podmiotu. Tymczasem, działanie organu, zgodnie z teorią organów, jest działaniem własnym danego podmiotu, a nie działaniem w imieniu reprezentowanego. Poza tym, określenie organów

uprawnionych do reprezentowania przedsiębiorców działających przez swoje organy podlega prawu państwa, w którym znajduje się siedziba przedsiębiorcy; porządek prawny tego państwa określa zatem ustrój danego podmiotu. Nie można też pomijać, że z przepisów u.k.r.s. (por. art. 39 pkt 1 i 4 u.k.r.s.) wynika jednoznacznie, iż niezależnie od konieczności ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale, odrębnie ujawnić należy organy uprawnione do reprezentowania przedsiębiorcy oraz osoby wchodzące w ich skład, co świadczy o tym, że nie są to instytucje tożsame.

Nie ma też wystarczających podstaw do przypisania osobie wymienionej w art. 87 u.s.d.g. wyłącznie statusu likwidatora oddziału, co literatura wiąże z brzmieniem art. 91 ust. 2 u.s.d.g. nakładającego na taką osobę określone obowiązki w postępowaniu likwidacyjnym w razie wydania decyzji administracyjnej na podstawie art. 91 u.s.d.g. Przeciwko uznaniu, że zakres kompetencji osoby wymienionej w art. 87 u.s.d.g. ogranicza się do udziału w postępowaniu likwidacyjnym przemawia okoliczność, że obowiązek ustanowienia osoby upoważnionej aktualizuje się już w chwili tworzenia oddziału. Świadczy to, że intencją ustawodawcy było umocowanie takiej osoby do podejmowania czynności w imieniu przedsiębiorcy zagranicznego od początku tworzenia oddziału, a nie ograniczenie zakresu tego umocowania tylko do reprezentowania przedsiębiorcy w postępowaniu likwidacyjnym, które może nie mieć miejsca. Wynikającą z ustawy kompetencję do występowania osoby wymienionej w art. 87 u.s.d.g. w postępowaniu likwidacyjnym oddziału rozumieć więc należy jako dodatkową w stosunku do wynikającego z tego przepisu umocowania polegającego na reprezentacji przedsiębiorcy zagranicznego w okresie poprzedzającym wszczęcie postępowania likwidacyjnego oddziału. Przy założeniu wąskiej, ograniczonej wyłącznie do postępowania likwidacyjnego kompetencji osoby wymienionej w art. 87 u.s.d.g., inna powinna być też treść przepisów dotyczących jej ujawnienia w Krajowym Rejestrze Sądowym, które to przepisy - ze względu na funkcję ochronną wobec osób trzecich wchodzących w stosunki prawne z przedsiębiorcami zagranicznymi działającymi za pośrednictwem oddziałów - powinny przewidywać ujawnienie takiego, ograniczonego, zakresu kompetencji.

Nie można także przyjąć, aby osoba, o której mowa w art. 87 u.s.d.g., była przedstawicielem ustawowym przedsiębiorcy. Uprawnienie do reprezentowania podmiotu przez jego przedstawiciela ustawowego, na gruncie obowiązującego prawa, wynika wprost z ustawy. Taka sytuacja nie zachodzi w odniesieniu do osoby wymienionej w art. 87 u.s.d.g., jej uprawnienie do reprezentowania przedsiębiorcy opiera się bowiem na oświadczeniu reprezentowanego przedsiębiorcy.

Zważywszy, że źródłem umocowania osoby, o której mowa w art. 87 u.s.d.g. jest oświadczenie reprezentowanego, w literaturze dominuje stanowisko, że konstrukcyjnie instytucja ta jest rodzajem przedstawicielstwa odpowiadającego cechom pełnomocnictwa określonym w art. 96 k.c.

Rozważając ten rodzaj przedstawicielstwa wykluczyć należy, że w art. 87 u.s.d.g. chodzi o prokurę (art. 109¹ § 1 k.c.). Prokura może być udzielona wyłącznie przez przedsiębiorców podlegających obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, podczas gdy w odniesieniu do przedsiębiorców zagranicznych w rejestrze ujawnia się tylko oddział. W zakresie ograniczeń podmiotowych zwrócić należy uwagę, że w przepisach kodeksu cywilnego nie ma obowiązku ustanawiania prokurentem jedynie takiej osoby fizycznej, która ma adres zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej, tak jak ma to miejsce w odniesieniu do osoby upoważnionej (art. 89 pkt 2 u.s.d.g.). Poza tym, prokura wygasa z chwilą otwarcia likwidacji (art. 109⁷ § 2 k.c.), podczas gdy osoba upoważniona bierze udział w postępowaniu likwidacyjnym oddziału przedsiębiorcy zagranicznego. Również z przepisów regulujących treść wpisów w rejestrze przedsiębiorców wynika, że przewidują one odrębne ujawnianie danych o prokurentach i rodzaju prokury (art. 39 pkt 3 u.k.r.s.) i danych osoby upoważnionej przez przedsiębiorcę zagranicznego do reprezentowania go w oddziale (art. 39 pkt 4 u.k.r.s.).

Nie ma też dostatecznych podstaw do wnioskowania, iżby w art. 87 u.s.d.g. chodziło o pozostałe rodzaje pełnomocnictw przewidzianych w kodeksie cywilnym. Wiązanie statusu osoby wskazanej w tym przepisie ze statusem pełnomocnika z powodu źródła umocowania, nie jest wystarczające. Zauważyć bowiem należy, że z powołanego przepisu wynika obowiązek ustanowienia osoby upoważnionej co nie odpowiada naturze pełnomocnictwa jako umocowania wynikającego

z autonomii stron, podobnie jak naturze pełnomocnictwa nie odpowiada nałożenie ustawą na osobę upoważnioną obowiązku przeprowadzenia likwidacji oddziału; ponadto powołany przepis odwołuje się do pojęcia reprezentacji (ograniczonej przy tym do spraw w oddziale). Pojęcie reprezentacji nie występuje w kodeksie cywilnym w przepisach odnoszących się do poszczególnych rodzajów pełnomocnictw to jest pełnomocnictwa ogólnego, rodzajowego, szczególnego oraz prokury, jest natomiast używane w przepisach ustaw określających kompetencje organów osób prawnych i oznacza kompetencje do składania i przyjmowania w imieniu danej osoby prawnej oświadczeń woli (udział w czynnościach materialnoprawnych), jak również uczestniczenia w postępowaniach sądowych oraz w relacjach z innymi organami władzy publicznej.

Przyjęcie, że osoba upoważniona ma status pełnomocnika w rozumieniu przepisów k.c. oznaczałoby, że w art. 87 u.s.d.g. ustawodawca ograniczył się jedynie do nałożenia na przedsiębiorcę obowiązku ustanowienia pełnomocnika nie przesądzając o rodzaju tego pełnomocnictwa, a więc i o jego zakresie. W takim wypadku, wobec faktu, że przepisy o Krajowym Rejestrze Sądowym nie przewidują ujawnienia zakresu umocowania osoby upoważnionej, zakres ten, zawsze zależny od woli przedsiębiorcy, musiałby podlegać każdorazowo ustalaniu, nie wyłączając sporu o prawo właściwe dla tego pełnomocnictwa. Nie wymaga szerszej argumentacji wniosek, że stan taki zagrażałby bezpieczeństwu obrotu.

Powyższe skłania więc do przyjęcia, że art. 87 u.s.d.g. zawiera regulację autonomiczną, nie dającą się w pełni wprost utożsamić z żadną z klasycznych konstrukcji prawa cywilnego, zwłaszcza z pełnomocnictwem. Wynikająca z tego przepisu konstrukcja łączy w sobie elementy przedstawicielstwa (do którego zastosowanie mogą mieć *per analogiam* art. 95 i n. k.c.) oraz upoważnienia do dokonywania czynności faktycznych. Zwrócić bowiem ponownie należy uwagę na rolę tego przepisu w regulacji prawnej oddziałów przedsiębiorców zagranicznych. Jak była mowa, obowiązek ustanowienia osoby upoważnionej ma na celu przede wszystkim zapewnienie, by sprawy przedsiębiorcy zagranicznego skupione w oddziale były prowadzone skutecznie i sprawnie – przy zachowaniu koniecznej dozy autonomii (a zatem wykluczeniu konieczności zwracania się w każdej z tych

spraw do kraju macierzystego przedsiębiorcy). W rezultacie, uzasadnione jest przyjęcie, że upoważnienie tej osoby obejmuje wszystkie te czynności, które pozwolą na możliwie pełne, kompleksowe i samodzielne prowadzenie spraw oddziału. Jeżeli zatem zadaniem osoby, o której mowa w art. 87 u.s.d.g., jest nie tylko reprezentowanie przedsiębiorcy zagranicznego w sensie ścisłym (a więc dokonywanie w jego imieniu czynności prawnych na terytorium Polski), lecz także ogólna dbałość o jego interesy, która może wiązać się także z podejmowaniem innych działań w ramach bieżącej działalności oddziału, nie wyłączając realizacji obowiązków o charakterze administracyjnym, to ustanowienie osoby upoważnionej na podstawie art. 87 u.s.d.g. oznaczać musi przyznanie jej także możliwości dokonywania czynności o charakterze faktycznym, zarówno w stosunkach wewnętrznych jak i zewnętrznych oddziału. W literaturze taki zakres kompetencji został określony terminem „zastępstwo” – ujmowanym w sposób funkcjonalny, jako zastępowanie przedsiębiorcy zagranicznego (przez osobę upoważnioną) we wszystkich sprawach związanych ze sferą stosunków wewnętrznych i zewnętrznych oddziału, innymi słowy – jako kierowanie całokształtem działalności oddziału. Nie ulega wątpliwości, że obowiązek ustanowienia osoby upoważnionej pełni też funkcje gwarancyjne – zapewnia, że przedsiębiorca zagraniczny będzie reprezentowany w sposób prawnie skuteczny i efektywny w sensie praktycznym, również przez jej adres na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek ujawnienia takiej osoby w Krajowym Rejestrze Sądowym stanowi dodatkowe zabezpieczenie prawne w obrocie. Osoby wstępujące w stosunki prawne z przedsiębiorcą zagranicznym za pośrednictwem oddziału mogą bowiem działać w zaufaniu, że osoba ujawniona w KRS jako „reprezentant” tego przedsiębiorcy może podejmować skuteczne działania w sferze faktycznej i prawnej. Istnienie wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym wyklucza konieczność badania, czy osobie wpisanej służy upoważnienie udzielone przez przedsiębiorcę zagranicznego; w tym zakresie działa domniemanie prawdziwości wpisu na podstawie art. 17 ust. 1 u.k.r.s.

Umocowanie do działania w cudzym imieniu na podstawie pełnomocnictw przewidzianych w kodeksie cywilnym, poza prokurą, obejmuje wyłącznie czynności prawne, nie obejmuje umocowania do dokonywania czynności sądowych w imieniu

mocodawcy. Tymczasem, mimo że nie zostało to wyrażone *expressis verbis*, należy przyjąć, że zakres umocowania wynikający z art. 87 u.s.d.g., obejmuje także uprawnienie do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w postępowaniu sądowym. Wniosek taki należy wyprowadzić przede wszystkim z użytego w tym przepisie zwrotu „reprezentowania”, które nie zostało ograniczone wyłącznie do czynności materialnoprawnych. Zwrot ten w innych przepisach, odnoszących się do organów osób prawnych, oznacza kompetencję do dokonywania zarówno czynności materialnoprawnych, jak również czynności w postępowaniach sądowych. Za przyjęciem, że zakres umocowania osoby upoważnionej na podstawie art. 87 u.s.d.g. obejmuje także uprawnienie do występowania w postępowaniu sądowym przemawiają także omówione wcześniej funkcje tej instytucji. Gdyby ograniczyć zakres umocowania osoby upoważnionej przez wyłączenie jej udziału w czynnościach sądowych, regulacja przewidziana w art. 87 u.s.d.g. miałaby charakter ułomny z punktu widzenia jej celów i to zarówno z punktu widzenia przedsiębiorcy zagranicznego, jak również osób trzecich pozostających w stosunkach prawnych z tym przedsiębiorcą. O tym, że zakres umocowania osoby ustanowionej na podstawie art. 87 u.s.d.g. nie ogranicza się do czynności materialnoprawnych i faktycznych wywieść można także z tego, że osoba ta uczestniczy w czynnościach związanych z postępowaniem likwidacyjnym oddziału, co obejmuje udział w czynnościach sądowych związanych z tym postępowaniem. O takim zakresie umocowania osoby upoważnionej do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale świadczy również sposób jej ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców, bez określenia zakresu umocowania, co ustawodawca przewiduje wówczas gdy zakres umocowania wynika wprost z przepisów ustawy. Specyficzne pełnomocnictwo nie będące prokurą, a obejmujące uprawnienie zarówno do czynności materialnoprawnych, jak i sądowych nie jest nowe w polskim systemie prawnym, do czasu bowiem wejścia w życie kodeksu cywilnego oprócz prokury funkcjonowało także pełnomocnictwo handlowe, które, zgodnie z art. 66 § 1 k.h., mogło obejmować oprócz upoważnienia do prowadzenia całego przedsiębiorstwa również umocowanie do prowadzenia sporów.

Powyższe ostatecznie prowadzi do wniosku, że art. 87 u.s.d.g. przewiduje odrębne w stosunku do określonych w kodeksie cywilnym umocowanie, co do

zakresu o cechach zbliżonych do prokury oddziałowej (art. 109⁵ k.c.). Należy też przyjąć, że analogicznie do kodeksowego uregulowania dotyczącego prokury, ustanowienie osoby upoważnionej oznacza, że jest ona *ex lege* (na podstawie normy wynikającej z art. 87 u.s.d.g.) umocowana również do dokonywania czynności sądowych. Z uwagi jednak na to, że w obowiązującym porządku prawnym nie występuje pełnomocnictwo o nieograniczonym zakresie umocowania, a prokura jest pełnomocnictwem o najszerszym zakresie umocowania, przyjąć należy, iż zakres umocowania osoby upoważnionej nie może, podobnie jak przy prokurze, obejmować czynności, o których mowa w art. 109³ k.c.

Reasumując, stwierdzić należy, że osoba upoważniona do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale jest upoważniona do jego reprezentowania w postępowaniu sądowym. Może również skutecznie udzielić pełnomocnictwa występującym w sprawie pełnomocnikom procesowym, podobnie jak ma to miejsce w odniesieniu do prokurenta (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2013 r., III CZP 45/13, BSN 2013, nr 1, poz. 37). W rezultacie, sam fakt ujawnienia danej osoby w rejestrze przedsiębiorców jako „reprezentanta” przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale stwarza podstawę do uznania, że może ona skutecznie udzielać pełnomocnictw procesowych w imieniu przedsiębiorcy zagranicznego.

Ustawodawca w art. 87 u.s.d.g. nie przesądził jednoznacznie, czy do „reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale” może zostać powołana wyłącznie jedna „osoba upoważniona”, czy też możliwe jest ustanowienie kilku takich osób. Kwestii tej nie rozstrzyga wyraźnie także art. 39 pkt 4 *in principio* u.k.r.s., który stwierdza jedynie, że osoba ta podlega wpisowi w dziale 2 rejestru przedsiębiorców. W obu tych przepisach ustawodawca posługuje się terminem „osoba”, a więc liczbą pojedynczą - co jednak nie może być poczytane za przesądzające, skoro możliwość ustanowienia kilku „osób upoważnionych” została dopuszczona w treści formularza KRS-WJ, służącym do złożenia wniosku o wpis tych osób do Krajowego Rejestru Sądowego. W pouczeniu zawartym w formularzu wyraźnie wskazano drogę postępowania na wypadek, gdy „osób reprezentujących zagranicznego przedsiębiorcę lub zagraniczny zakład ubezpieczeń w oddziale jest więcej niż dwie”. Jakkolwiek informację tę trudno

uznać za w pełni miarodajny punkt odniesienia dla wykładni art. 87 u.s.d.g., to nie ulega wątpliwości, że w ramach urzędowej drogi rejestracji oddziałów przedsiębiorcy zagranicznego dopuszczono możliwość jednoczesnego ustanowienia kilku „osób upoważnionych”. Ponadto, jak wynika z okoliczności sprawy, praktyka sądów rejestrowych aprobuje dokonywanie wpisu kilku takich osób dla jednego oddziału przedsiębiorcy zagranicznego. Przekonuje też pogląd, że art. 87 u.s.d.g. określa wyłącznie „warunek minimum”, jaki musi spełnić przedsiębiorca zagraniczny, który podejmuje na terytorium Polski działalność gospodarczą za pośrednictwem oddziału – nie oznacza on natomiast zakazu ustanowienia większej liczby osób, których status prawny regulowany będzie przez art. 87 u.s.d.g. *De lege lata* trudno więc dostrzec wyraźne przeszkody dla ustanowienia przez przedsiębiorcę więcej niż jednej „osoby upoważnionej” w rozumieniu art. 87 u.s.d.g.

Treść art. 87 u.s.d.g. nie daje także jasnej odpowiedzi na pytanie o skutki ustanowienia kilku „osób upoważnionych” dla sposobu wykonywania przez nie „reprezentacji” przedsiębiorcy zagranicznego. Nie pozwala on zwłaszcza jednoznacznie stwierdzić, czy osoby te mogą działać samodzielnie, czy jedynie łącznie. Brak jasności jest tu tym bardziej istotny, że ustawodawca nie wymaga wpisania w Krajowym Rejestrze Sądowym sposobu działania kilku „osób upoważnionych”. Funkcje art. 87 u.s.d.g. wskazują jednak na konieczność jednoznacznego określenia sposobu działania „osoby upoważnionej”. Fakt ujawnienia jej w Krajowym Rejestrze Sądowym jako „reprezentanta” przedsiębiorcy zagranicznego w oddziale - bez możliwości oznaczenia sposobu reprezentacji – przemawia za koniecznością przyznania tej osobie możliwości samodzielnego występowania w obrocie. Takie rozwiązanie najlepiej gwarantuje pewność i przewidywalność czynności podejmowanych przez przedsiębiorcę zagranicznego za pośrednictwem oddziału. Wobec wcześniejszego wniosku, zgodnie z którym art. 87 u.s.d.g. stanowi podstawę pełnomocnictwa procesowego, należy tym samym przyjąć, że każda z „osób upoważnionych” może samodzielnie udzielić pełnomocnictwa procesowego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy udzielił odpowiedzi jak w uchwale.